

КАББАЛА

Откъс от книгата „Религиозно-Философски основи на историята”, страници 199-244
Лев. А. Тихомиров (1852-1923)

Съдържание:

1. Кой е Лев А. Тихомиров,
2. Появата на Каббала,
3. Каббалистичното мировъзрение,
4. Практическата Каббала,
5. Общото значение на Каббала
6. Бележки

ЛЕВ АЛЕКСАНДРОВИЧ ТИХОМИРОВ (1852-1923)

Авторът на забележителното съчинение „Религиозно-Философски основи на историята”, е обществен и политически деятел, публицист и религиозно-философски мислител с необичайна, но и поучителна съдба. По време на следването си в Московския университет Л. Тихомиров попаднал в кръжока на „чайковците” и на 21 годишна възраст през 1873 година бил арестуван. Прекарал в очакване на процес четири години в Петропавловската крепост. Бил съден по „процеса на 193-мата” и заточен под административен надзор. През 1877 година преминал в нелегалност. От 1878 година бил вече член на ръководството на известната организация „Земя и воля”, както и главен редактор на едноименното издание на организацията. През 1879 година станал един от създателите на терористичното крило на организацията „Народна воля”. През 1882 г. емигрирал и в емиграция издавал заедно с П.Л. Лавров „Вестник Народна воля”. Впечатлителен и неуморен изследовател Лев Тихомиров достига до прозрението, че т.нар. „революционен идеал”, който неговите съмишленици преследват, е средство за постигане на съвсем нечовеколюбиви цели, чието частично постигане може да се наблюдава в тогавашните развити западноевропейски страни. Преминавайки през болезнена духовна и нравствена криза Тихомиров публикува през 1888 година брошура под заглавието „Защо престанах да бъда революционер”. През 1889 година се обърнал с прошение за помилване към император Александър Трети и след получаването му се завърнал в Русия. Скоро след пристигането си се проявява като също така неуморен

сътрудник на периодичните издания „Московски вестници“ и „Руско обозрение“. За него религиозният мислител и учен-историк Георгий П. Федотов пише: „Духовният преврат у загадъчния Лев Тихомиров от революционност към монархизъм, от атеизъм към Православие и от позитивизъм към мистицизъм е по своему уникално явление в руската духовна история“. Ще припомним, че подобен обрат преживява и осъденият петрашевец Феодор М. Достоевски, който след завръщането си от каторгата се проявява като православен мислител и писател. В теорията си за монархическата държавност Лев Тихомиров доразвива идеите на славянофилите М.Н.Катков, К.Н. Леонтиев, К.П. Победоносцев и др. Анализирайки трите типологически самостоятелни форми на властта – демокрация, аристокрация и монархия, Тихомиров стига до извода за исторически обусловената пълноценност именно на монархията. Различавайки истинната монархия (самодържавието) от деспотията (господството на слепи сили) и абсолютизма (господството на бюрокрацията) Тихомиров свързва тази форма на управление с върховенството на нравствения идеал. Възможността такава форма да съществува е осъществима по негово мнение при тесен и свободен съюз на държавата с Църквата, със съсловията и със „законосъществения институт на народното представителство“. Основната теза на Тихомиров се състои в схващането за политическата същност на битието на руския народ, който според него е създал особена концепция за държавност, която поставял над всичко. Най-важното в нея било не юридическото, а етическото начало. За руснаците монархическата идея се явява този нравствен идеал за управление, който е и начало на неговото съществуване и природа. Самодържавието според Тихомиров е израз на националното творчество на руския народ, който в сравнение с Византия е възплътил идеята за монархическа държава, чиято върховна власт е същност на религиозно-нравствения идеал, в по-чиста и по-пълна форма. По своята природа русите, според Тихомиров, могат да бъдат или монархисти или анархисти. Формите на управление на западните общества, които се наричат „демокрация“ никога не са били близо до националното съзнание. Най-важните трудове на Лев Тихомиров са: „Едноличната власт като принцип на държавния строй“ (1897), „Монархическата държавност“ (1905), „За реформата на обновена Русия“ (1912), „Държава, свобода, християнство“ (1912). Сред тях особено място заема „Религиозно-Философски основи на историята“, откъс от който публикуваме по-долу.

ПОЯВА НА КАББАЛА

Въпросът за произхода на Каббала е твърде затъмнен от обстоятелството, че свидетелствата за мистическите движения на евреите във времето на вавилонския плен са се съхранили само в много късни писмени паметници. Влиянието на Вавилон и Персия пък не се ограничава само с краткото време на собствения плен. Разрушаването на Израилското царство е станало в 714 г. (Преди Р.Хр.). Разрушаването на Иерусалим – в 585 г. Вече в 535 г. указ на Кир Персийски дал на евреите възможност да се завърнат в Иерусалим, а с указ на Дарий били възстановени даже и иерусалимските стени. Но болшинството от евреите предпочело да остане в Месопотамия, където живеело добре при такова самоуправление, което правело областта на тяхното обитание между Тигър и Ефрат полувазално княжество, управлявано от особени князе в изгнание – Реш-Голута от Давидовия род (*Реш Голута ивр. – „Князе на плена“ – предводителите на източните евреи от потеклото на св. прор. и цар Давид, наричани още Ешмалотарх или Екзилархи – бел. прев.*). Общуването на еврейството с вавилоно-

персийския Изток от този момент продължило около половин хилядолетие, при което вавилонските евреи понякога имали значително повече умствено и политическо влияние, отколкото палестинските. Това била, в пълния смисъл, втората тяхна родина. По такъв начин близките връзки на евреите с халдеите и персите продължавали много стотици години и това оказало влияние върху евреите от първите години на плена. Възможността за такова влияние се облекчавала от родството на еврейския с арамейски език, на който в това време говорела масата на населението на Вавилония. Това влияние било така силно, че върналите се от плена евреи почти напълно били забравили езика си и говорили арамейски. Те се върнали от плена и с нова азбука, тъй наречената квадратна азбука, взета от Вавилон и по произход арамейска. Тази азбука заменила традиционните клинообразни букви. Евреите заимствали от вавилоняните и календара, а също и усвоили във Вавилон много народни вярвания. Имаме свидетелството на извънредно авторитетния учител Реш Лакиша от тивериадската школа (началото на III в. след Рождество Христово), че „имената на ангелите” са възникнали при евреите не самобитно, а са били заимствани от Вавилон (Генрих Грец. Указ. Соч. Т.V.C.195.).

„Име” пък в еврейската терминология има значението на „същност”. Вавилонските имена на ангелите означавали особено учение за ангелите, тяхната иерархия, тяхното участие в управлението на вселената, а този възглед на своя ред предполага някакво общо мировъзрение нахлуло в еврейското мислене във Вавилон. Характерно е също отношението на евреите към новата им азбука, което се оказало за тях носител на необичайни тайни даже във формата на буквите.

Влиянието на вавилоно-асирийската култура върху евреите, разбира се, не представлява нищо удивително. Тази култура не могла да не ослепи със своя блясък на благоустроеност и стопанственост. Вавилонското правителство полагало особени старания за приобщаване на евреите към своето мировъзрение. Известна е историята на пророк Даниил и неговите другари, отдадени в обучение на халдейската мъдрост. Но ако избрани натури, такива като прор. Даниил, могли безопасно за своето религиозно мировъзрение да понесат натиска на тази „премъдрост”, то по-слаби натури не могли да не се поддат на езическата мистика и наука, която била основана на пантеистичното сливане на света с божествената сила. Пантеистичните тенденции от този момент започват да се проявяват в еврейството в противоречие с библейската вяра в Бога, ясно и рязко разграничена от вярванията сътворени от света.

Възстановяването на Иерусалим било проведено от строги и сурови консерватори, типът на които се олицетворява от Ездра. Тяхната задача била да възстановят Израил с всичката чистота на неговата древна вяра.

Но с течение на времето към първоначалните учители започнали да се приобщават и лица с други настроения, още повече, че наред с канонизацията на Закона (*извършена от Ездра в 444 г. пр. Р.Хр. – бел. прев.*) започнало неговото тълкуване, което създавало цял клас учени. А освен това започнали усърдно да се събират и „предания” (на еврейски – „каббала”). Неизвестно е от кога точно в средата на тези учени е започнало да се проявява понятието за тайнствения смисъл на Закона и преданието, кога се е появило и понятието за „тайно” учение, което не бива да се предава на неподготвените и непосветените.

Както справедливо отбелязват изследователите, Мойсеевата вяра рязко се различава от окръжаващите я езически религии с пълното отсъствие на религиозна тайна. В това време, както на изток, така и на запад от Палестина царяли две вери: една тайна, езотерична, жреческа, и друга – явна, за народа, в Израил Сам Бог явно, пред целия народ обявил Своя Закон. Според точната бележка на Карп, при Мойсей „няма привилегия на секретно учение, а **откровение под открито небе**, от висотата на Синай,

няма двойни доктрини, където едната би била за жреците, а другата за народа, а утвърждение на едното за всички учение на монотеизма” (S. Karppe. Указ. соч. С. 2).

„Както и да препрочитаме всички книги на Ветхия Завет с най-скрупозно внимание, казва А. Франк, - няма да намерим в тях ни една дума, която да намеква за тайно учение, за доктрина по-чиста и по-дълбока, която да е предназначена за малцина избрани” (А. Franck. Указ. соч. С. 39).

На целия народ се вменявало като задължение да знае вероучението. Пророческите откровения също се обръщали към целия Израил. Започвайки възстановяването на Израил Ездра пръв със своите действия установил прочитането на Закона пред всенародното множество. Ако при евреите са съществували пророчески школи, то това са били не школи на тайни учения, а на лична мистико-религиозна дисциплина, нещо подобно на монашеството. Такъв е бил характерът на назарейството. Идеята за каквото и да било **тайно учение** е била за Мойсеевата религия по същество вече ерес, нарушение на Божия Завет с израилския народ. След Вавилонския плен обаче неудържимо и все по-силно започнала да заявява себе си идеята за някакво тайно, скрито учение. Ние не можем да определим с точност времето, когато именно тя е започнала да преобладава над Мойсеевия закон, но можем да кажем, че тя се е проявила даже не в самото учение, което после е намерило израз в кабалата, като в строго определено учение, а във всички направления на умовете на учителите на вярата. Тази идея започнала да се изразява вече в бързо растящо убеждение във вид на „истини на вярата”, които са уж изразени в писания Закон не само явно, но и в скрит вид. Тази скритост се изразява не само в символизма, който разбира се е неизбежен при изразяването на неописуеми духовни състояния и съзерцания, но също и в разположението на слоеве, във формена шифровка на истините в текста на Свещеното Писание, дори в самото очертаване на буквите до нивото на най-малките им чертички и опашчици. Появява се твърдението, че най-значителните части на истината съществуват във вид на устно предание, но не общоизвестно, а тайно. При тази идея религиозната истина вече не е общодостъпна, а представлява достояние само на избрана част от народа. Няма разбира се съмнение, че у израилския народ, като у всеки друг народ, са съществували немалко предания, съществувало е това, което днес се нарича фолклор - камара обичани от народа остатъци от цял ред исторически и религиозни влияния, в по-голямата си част – езически, още от авраамовите времена и още повече египетски, от времената на палестинското езичество и т.н. Може би в това число са били и чистите предания за Авраам, Мойсей и т.н., но без съмнение вече изкривени от устното предаване, примесени с езически добавки – с една дума, това, което виждаме у всички народи. Но истинната Мойсеева вяра, така както прави това днес и християнската Църква, не признавала този фолклор като източник на религиозните истини, а се е борила с него. Усиленият стремеж към това, народът да знае **писаното** Откровение, е било и желанието да се предпази Израил от смесване на своя фолклор с Божественото Откровение.

В следвавилонския период не само в средата на „кабалистите” в днешния смисъл, а в средата на всички учители на Израил въобще, се появява точно обратното – **търсене** в преданието на истинския смисъл на Закона. Появява се учението за това, че уж Мойсей по време на четиридесетдневното пребиваване на Синайската планина чул множество Божествени истини, които открил на малцина, именно на старейшините, и уж тези истини са се предавали след това устно от поколение на поколение. Това учение бързо станало официално еврейско. Известният защитник на Талмуда (не на Кабала, а на Талмуда) Карл Фишер (Карпократ – гностик от Александрия, живял в първата половина на Пв. В основата на учението му бил неоплатонизма (*С тази бележка авторът вероятно иска да посочи влиянието под което се намира Карл Фишер. – бел.*

прев.) казва: „Мишна (*първата част на Талмуда – предание или тълкуване на Закона – бел- прев.*) според еврейското учение, съдържа в себе си тези закони, които Бог е дал на Мойсей **устно** на планината Синай” (Карл Фишер. Слово о Талмуде. С, 3). Много рано, след плена и в първите столетия след Рождеството Христово, се появила даже забрана да се пазят писмени тълкувания на Закона, които трябвало да се съхраняват само по памет и да се предават устно.

Вследствие на това учените не са и сега в състояние да се ориентират в това, доколко са истински основните части на Талмуда (както и тази Мишна) и какво именно представлява сама по себе си редакцията от шести век, когато накрая Талмудът бил записан. Всички тези черти на тайнственост в доктрината, тези отенъци на езотеризъм станали общи за всички учители сред евреите след вавилонския период, еднакво и за талмудистите и за „каббалистите”. Едва по-късно дошло разделението на учението на явното талмудическо от тайното „каббалистично”.

Самата дума „каббала” (*от еврейски קבלה: „нещо, което е казано“, „предание“ – бел. прев.*), тоест **предание**, се появило много рано и широко се употребявало от учителите на Талмуда, **танаимите** в първия период и **амораимите** във втория период. „Галаха (тоест „законът”), - казва Карп, - правела същото, което по-късно направила Каббала. За своето узаконяване тя се опира, доколкото може, на думите, на буквите, на точките на Свещеното Писание, а когато всички тези уловки на диалектиката са недостатъчни, тя разкъсва гордиевия възел с безапелационната дума Каббала, поест с полученото устно Предание, възхождащо до Мойсей, а получено от него от Божиите уста” (S. Карпе. Указ. соч. С. 36).

Що се касае до произволното тълкуване на текстовете на Писанието, то извънредно се облекчавало от това, че в еврейската азбука имало само съгласни букви, а вокализацията пък, осъществявана чрез точки и други знаци, била изведена едва много по-късно в VI век след Р.Х. от така наречените масорети. До тогава само учебното предание съобщавало какви гласни звуци трябва да се поставят в различните думи, и е разбираемо, че произволната подмяна на гласните може съвършено да измени смисъла на думите.

Отсъствието на литературни документи през първите три столетия след плена прави невъзможно точно да се установят датите на извращението на Мойсеевите понятия. По предание е известно само, че книгите са съществували, но от тях или нищо не е останало или са останали откъслечни цитати в много по-късни съчинения.

КАББАЛИСТИЧНИЯТ МИРОГЛЕД

Общият каббалистичен миросглед е несъмнено пантеистичен със своеобразен антропоморфизъм, при който формата на човека се смята за типова форма за цялата вселена. Ангелологията на Каббала понякога приема вид на политеистична. Тези две обстоятелства взети заедно помагат много на Каббала да не разкъсва забележимо за масата народ връзката с библейското понятие за Личния Бог.

Отношението между Твореца и тварта се изясняват вече в „Сефер Иецира” („Сефер Иецира” може да се намери в превод на руски език от г. Переферкович. Нейният оригинал представлява два варианта, макар по същество те да не се различават. А. Франк цитира не този вариант, който е избран от г. Переферкович за превод). Бог, се съобщава в тази книга, е начертал света по 32 пътя (*или начина*). „Начертал” или сътворил, прибавя г. Переферкович. Но, както се вижда, смисъл на „сътворил” може да се даде тук само при тази презумция, че за Бога „да начертае” е равносилно на това да

сътвори. Във варианта на Франк се казва, че „по 32 пътя” Бог е „основал Своето име”. Тъй като при евреите „име” означава „същност”, то в случая се получава такъв отенък, при който (*може да се разбира това, че*) Бог 32 пъти някак е организирал Себе Си, дал Си е осъществяване, и това вероятно е истинната мисъл на „Сефер Иецира”, защото по общото каббалистично тълкуване, Бог е вън от света, като Нещо, Чието име не може да се намери, Той е Ен-Соф – „Безконечното”, Той е Аин, тоест „нищо” (*което е пък завършен абсурд – бел. прев.*). Съпоставяйки и анализирайки тестовите на „Зохара” Карп казва: „Какво обозначава това, ако не, че до развитието на вселената Бог **не е бил** или, че Той е бил само въпросителен знак, безконечна възможност, а чрез развитието на вселената Той е получил **име** – известно е, какво означава изразът у семитите „да приемеш име”, тоест Той е приел битие. Вселената (*според този възглед*) е развитие на Бога към битие, към съществуване” (Карпре. Etude sur les origins it la nature du Zohar, С. 406).

Излишно е да казваме, че такъв поглед представлява пълно отричане от Мойсеевата вяра и от Откровението (В Петокнижието е казано съвършено ясно, че решавайки да създаде човека, Господ Бог е създал мъжа и жената. „...*Да сътворим човек по Наш образ, (и) по Наше подобие; и да господарува... И сътвори Бог човека... мъж и жена ги сътвори. И благослови ги Бог, като им рече: плодете се и множете се...*” (Бит. 1:26-28). Тоест ясно е, че Бог е сътворил отделно и мъжа и жената, в които в еднаква степен съществува Божият образ и подобие, които се състоят не в половите признаци, а в самото човешко същество у единия и у другата. Половият принцип е органичен принцип (*присъщ на организма, вторичен – бел. прев.*), а не душевен и не духовен и има своята цел в някакво разделение на труда при раждането на следващите човечи. Тълкувайки окончателно смисъла на Мойсеевото откровение Спасителят казал: „При възкресението нито се женят, нито се мъжат, но пребъдват като Ангели Божии на небесата” (Матей 22:30).). В Каббала, както във всички езически философии, Бог и природа са едно и също. Природата е еманация на Божеството, и даже нещо повече – природата е процес на оформяне на самото божество. При това законите, които се срещат в природата, се разглеждат като закони на божественото битие. Половите различия, едно от проявлениета на физиологическото разделение на труда, започват да се представят като закони на божественото битие, без приемането на които не може да възникне света.

Тази гледна точка в същността си е извънредно материалистична. Но Каббала и е материалистична, или, както обичат да възразяват защитниците на езическите философии – монистична. Материя и дух за нея са само два модуса на една и съща субстанция, в зависимост от отдалечаването от изходния пункт. Материята е дух, който става видим. Материята е външната кора на битието, последната обвивка, в която са се облекли еманациите.

ПРАКТИЧЕСКАТА КАББАЛА

За повечето хора думата „каббала” предизвиква представа не за някаква философия, а за чернокнижие, за магия и магьосничество. И действително, практиката на магията винаги е представлявала нейна принадлежност. Каббалата се е родила повита в магия и чародейство.

Такова занятие е противно на Мойсеевия Закон. „*Не бива да се намира у тебе... предсказвач, гадател, вражач, магьосник, омайник, ни който извиква духове, ни въшебник, нито който пита мъртви*” е казано във Второзаконие (Втор. 18:10-11). Още

повече, че влиянието на езичеството, влиянието на политеистичния период пораждали в Израил гадания и вълшебства от стари времена, и това се усилило в пропитата с чародейства Вавилония.

Този мироглед, който има Каббала, по своята същност е неразделен от практиката на чародействата. Еврейското предание приписва началото на тези вълшебства на цар Соломон, чиято премъдрост, според народните вярвания, е и свързана тясно с неговото познаване на заклинания и вълшебства. За това пише още Иосиф Флавий. „Господ Бог, - казва той, - дарувал на Соломон възможността да изучи изкуството да влиза в общение с демоните за полза и благо на хората. Соломон оставил след себе си заклинания за излекуване на всякакви болести и вълшебни формули, с помощта на които е възможно да се свързват демоните. Това изкуство, - прибавя Иосиф Флавий, - и до сега още силно процъфтява между нас, евреите” (Иосиф Флавий. Иудейски древности. Т.1. С.440). Съвременните каббалисти и днес много почитат тъй наречените „Соломонови ключета”, които се приписват на премъдрия цар.

Потвърждение на думите на Иосиф Флавий намираме и в Деянията на Апостолите, където се съобщава за скитащи иудейски заклинатели, някои от които пробвали да изгонват зли духове също и в името на Исуса Христа. Това правели именно седем синове на иудейския първосвещеник Скева. Когато пък злият дух в отговор на заклинанията, ги набил, от това страх нападнал мнозина занимаващи се с чародейство, и те изгорили своите вълшебни книги, които очевидно били толкова много, че цената им (*общо*) представлявала 50 000 драхми (Деян. 19:13-19).

Чародейната практика се развила силно в гаонския период (*от „гаон” – гений – звание на особен род учители в Каббала. Периодът на гаоната продължил около 450 г. – от 600-1050 след Р.Х. – бел. прев.)* в това мистическо движение, което е неразривно свързано с Каббала. Тогава особено се проявило увлечението по физиогномика, хиромантия, викане на духове и всякаква магия, отбелязва Карп. Някои учени от Кайруана (в Персия) попитали Гай гаона, как се отнася към тези явления? „Тези мистици, - казват те, - ни дават множество книги, които са пълни с тайнствените имена на Бога, на ангелите, с фигури и тайни печати. Който желае да се предаде на мистическа практика, пише това или онова име, изпълнява това или онова действие, и тогава се извършва чудотворение” (S. Кагрре. Указ соч. С. 90-92).

Точно така пък караимът (*член на иудаистка секта възн. в VIII Багдад, непризнаваща равините и устната традиция – бел. прев.*) Салмон бен Иерушам в началото на десети век упреждал равините-мистици в това, че претендират да изцеляват болести с магия, да успокояват бури, да умиротворяват диви животни и имат тайнствени имена, чрез които могат да привържат към себе си жените. Саадия гаон, живеещ в Сура Валилонска в 892-914 г. след Р.Х., много почитан от каббалистите от по-късното време, излагал учение, което дава теоритичната основа на магията (пак там. С. 170), а именно: казвал, че Бог в света е същото, което е душата в тялото, и едновременно присъства във всички предмети. Това дава възможност за обратно влияние от предметите върху божеството. Този същият възглед лежи в основата на Каббала. Всичко съществуващо свише и това, което е долу, според нейната философия, съставляват едно цяло, и нишките на целия космос са съсредоточени в човека, който е „разпределител на влияние”. Човекът съединява в себе си всички елементи: божествените, небесните, стихийните, материалните – и може да влияе на всичко. Всичко съществуващо във висшия свят тук се явява **образ**. „Всичко, което действа върху нашите чувства, има **символично** значение, - характеризира А. Франк, - явленията и материалните форми могат да ни открият това, което се случва в божествените и човешките мисли” (А. Franck. La Kabbale. С. 163-164). Оттук произтичат астрологията и физиогномиката с хиромантията. Кабалистите четели „небесната азбука”, която се образува от

съзвездията и различното разположение на звездите. Наблюдавайки ги, ние можем да узнаваме бъдещите събития. Точно тъй пък физиогномиката и хиромантията ни показват не само характера на човека, но и неговата съдба.

В този случай видовете на тайнственото знание ни съобщават само **пасивно** предвидените събития. Но единството на света и положението на човека в него ни дават възможност и **активно да влияем** на събитията.

Обрисувайки учението на Кабала, Грец казва: между днешния свят и божествения живот съществува постоянна връзка, и душата на човека може да въздейства на божеството. „Израилският народ е призван да способства за изобилието на милостите (свише) и, следователно, за съхранението на света. За това той е получил откровение – Тора с 613 религиозни предписания, за да (може да) въздейства с всяка своя постъпка на сефирот (*божествените енергии на сътворението – бел. прев.*) и по някакъв начин да ги **принуждава** към благоденствие. Затова обрядът има огромно мистично значение и непреходна ценност. Обредите представляват магическо средство за съхранение на цялата вселена.” „Предписаните молитви произвеждат безусловно действие, ако молещият се умее по този или по друг повод да се обърне към съответстващата сефирот, защото не направо към Бога, а към нея трябва да се отправят молитвите” (Г. Грец. История евреев. Т. VIII, Гл. 3).

Това е разбираемо, защото „Бог” за Кабала е всъщност по-скоро някакъв основен елемент, който реално се концентрира в по-конкретни сили, каквито са особено ангелските, управляващите небесните тела, влияещите на света и на стихииите, които го съставляват. Към тях и преимуществено се налага да се насочва съзнателното влияние на човека. Тук се явява елемента на **теургията** (*понятие въведено от древногръцкия философ Ямвлих – буквално „благоденствие”, бяла магия, която „уподобявала хората на богове” – бел. прев.*). Теорията на Кабала, казва Папюс (Папюс. Указ. Соч. С.37), е свързана с теорията на магията чрез единство на идеите и символа в природата, човека и вселената. **Да въздействаш на символите**, означава **да въздействаш на идеите и на духовните същества – ангелите**. Но не само ангелите, а всички предмети в света са свързани помежду си и с всички други субстанции. Затова посредством материалните предмети може да се оказва влияние на духовните предмети.

Практическата Кабала, като **изкуство**, е достойние само на посветени. Но за **методите** за магически действия може да се съди в общи черти по литературни данни.

Тайнственото значение действа първо чрез гадаене **по символа**, второ, посредством тъй наречената молитва, свързана с познаването на смисъла и силата на **буквите** от еврейската азбука, трето, чрез **материално магьосничество**, четвърто, чрез **култов обред и жертва**, това най-тайнствено оръдие на действието в езическата философия.

Относно гадаенето по символа, тоест астрологията, физиогномиката и хиромантията, вече стана дума по-горе. По отношение на магическото влияние върху събитията особено внимание заслужава употребата на еврейската азбука.

„Външните средства на кабалистиката, - казва Папюс, - дава еврейската азбука с нейното тройно значение на буквите: аритметично, иероглифично и непосредствено; и символичното съотношение на буквите към всичките три свята. Да се комбинират еврейските думи, значи да се въздейства на цялата вселена” (пак там. с. 87.).

Видяхме, че буквите представляват сами по себе си някаква действителна сила, род „същества”, които са играли най-важна роля в създаването на всички части на вселената, при самата трансформация на божеството в сефирот (*твърди Папюс. Тук и по-долу Тихомиров перефразира Папюс – бел. прев.*). Трудно е дори да се каже, дали буквите са създаване на божеството или са негова съставна част. Действително божеството е „начертало” и ги е „изковало” „със своя дух”, тоест служило си е със своето вдъхновение, като с перо и резец, и с тези разнообразни обрати на

вдъхновението са се съставили буквите. Буквите са възникнали вече във втората еманация, веднага след като в първия сефирот се е извършила появата на „духа”. При възникването си буквите проникват цялата вселена, всички сефироти и „царстват” във всичко, което е възникнало в сефирота и от самите букви. Без буквите не би станало нищо, и в създаващия се свят на всички негови степени те остават такава движеща сила, както при неговото образуване. Тези сили са напълно реални и за магическо действие имат това удобство, че са лесно видими и анализируеми във всичките им съставни части, давайки, по такъв начин възможност за проникване във всички тайни, невидими съотношения на световните същности, сили и предмети. Буквите дават всички удобства за изучаване на Божиите имена, а всяко от всеки десет Божии имена изразява особено свойство на Бога, особена сила, и те заедно образуват законите на природата и общият център на действието им. „Всички божествени проявления, - обяснява Папюс, - тоест всички действия и същества, са свързани помежду си толкова тясно, както клетките на тялото на човека са свързани с него. Да се приведе в движение едно от тези проявления, значи, да се създаде течение на реално действие, което да се отрази в цялата вселена. Точно така усещането, което е получено от човека, в която и да било точка на неговата кожа, ще застави да потрепери целият му организъм” (Папюс. Указ. Соч. С.99.).

За използването на тази възможност за влияние Кабала изучава Божиите **имена**. Те са десет и съответстват на сефирот. Свойствата им са изучени от каббалистите така рационално, както физикът изучава силите на природата или зоологът – частите на тялото на каквото и да било организъм. Получавайки знание за всички Божии имена, трябва да изучим отношението на тези Божии имена към различните отдели и сили на природата. Тях (*каббалистите*) дори ги разглеждат в съотношение с всички части на човешкото тяло.

Цялата тази работа на Свещеното Писание е вече отдавна извършена и в Кабала съществуват редица таблици, които показват съотношението между Божиите имена, ангелските чинове, буквите и различните отдели на вселената, елементите в природата, членовете на тялото и т.н. При съставяне на таблиците и при установяване на тези съотношения на Кабала служи тази своеобразна форма на „изучаване” на Свещеното Писание, която вече отбелязахме в талмудическата ученост. Това са безгранично фантастични символи, разсичане на текста и отделните букви и разшифроване на словата и дори на буквите.

Методите за разшифроване, без да смятаме техните подразделения, са три: 1) **темура**, 2) **гематрия** и 3) **нотарикон**.

Темура представлява най-обикновено разшифроване на Писанието, за което трябва само да имаш ключ. Такива ключове има няколко. По метода адбаш, ключ се явява обратното разполагане на буквите в азбуката, и в съответствие с това – замяна на буквите в текста: тоест първата буква от азбуката се заменя с последната, втората – с предпоследната и т.н. В системата на темура има и по-сложни ключове, при които азбуката се разбива на няколко колонки. Гематрията изхожда от предположението, че думите, буквите на които, при слагане на цифровото значение, дават еднакво число, са родствени помежду си и могат да бъдат заменяеми една с друга. Нотариконът е основан на това, че буквите от дадена дума могат да бъдат само абривиатура на някакви други думи. Започне ли се гадаене, какви думи могат да се подразбират тук, всяка дума от текста може да се превърне в цяла фраза. При такъв метод, разбира се, вниквайки в смисъла на Свещеното Писание, в него може да се намери всичко, което е угодно. В Писанието, както казват, има действително зашифровани места (*Мелхиседек като предобраз на Христа, Медната змия и покарания жезъл на Аарон като предобраз на Честния Кръст, стълбата от съня на Иаков, като предобраз на Пресвета*

Богородица, напр. – бел. прев.). Но с изключение на тези малко на брой случаи, всичко останало представлява не повече от изкуствено подставено в текста на Писанието на това, което каббалистите искат да намерят в него по някакви (*свои*) съображения. А да се търси в Писанието е необходимо, защото всичко, което е истина, непременно трябва да се намира в него.

Цялата работа на тези търсения в Писанието е вече отдавна проведена и изяснявайки съотношенията на Божествените имена с ангелските и с всички планове и етажи на света, с всички части на видимото и невидимото битие, каббалистите са съставили множество таблици, които изразяват тези съотношения. Някои от таблиците от този род са приведени в съчиненията на Папюс (Папюс. Указ соч.). За нас е достатъчно да охарактеризираме техния общ смисъл и начин на ползването им.

Смисълът на таблиците се състои в това, че различните сили – божествени имена, ангелски и други – са разположени по таблиците в различни „светове”, в различни „небеса”, в съотношение с различни планети, знаци от зодиака, с минералните, растителните, животинските царства, също и със здравето, болестите, смъртта, различните добродетели и пороци, професии, занятия и т.н. По таблиците по такъв начин е видно къде е нужно да се обърнеш към този или към друг предмет.

Методите за действие са приблизително такива: ако е нужно да попитат за нещо Бога, то трябва да се справят с 32 места от първата Книга Битие, където божественото име Елохим се повтаря 32 пъти. След това чрез молитвите взети от името Елоим, се обръщат към Бога. За да увеличат силата на молитвата, употребяват тъй нареченото „четиридесет и две буквено име” (А. Франк мисли, че то се съставя от съединението на имената на всичките десет сефирот). Но не е достатъчно да знаеш буквите на това „Велико и страшно име”: трябва и да умееш правилно да го произнесеш. Съвършено същото такова изискване видяхме по-рано в заклинателните молитви на древните египтяни (*става дума за предходни глави на книгата, от която е взет откъса за Каббала – бел. прев.*). Но ако се знае и се умее да се произнесе това име, то посредством него може да се извърши всичко. Владеещият тези имена се наричат „баалшем”. За такъв „баалшем” се смятал в недалечното минало основателят на хасидизма Израил Бешт.

В съчиненията на Папюс е приведена таблица „шемамфораш”, в която се съдържат имената на 72 гения, които завеждат звездните сфери и силите на природата. Имената на тези гении могат да се узнаят по следния начин. В три реда на три стиха от 14 глава на Книга Изход се съдържат във всяка по 72 букви, става дума за ангела, който оказал помощ на Израил при преминаването на Червено море. Тези три стиха се пишат един над друг, първия и третия отляво надясно, а средния – от дясно наляво. След това се четат вертикално буквите на всичките три реда, които се намират един над друг, и по такъв начин се получават 72 думи, по три букви във всяка. Към всяка една се прибавя божественото име Ел или Иах. Това и са истинските имена на 72 гения, към които трябва да обръщаме молитвата си (Папюс. Указ. Соч. С. 217 и след.).

Но за да се обърне човек към тях трябва да познава всички обстоятелства. Всеки гений има своя специална област на познанието, само в пределите на която може да се получи нещо от него. Така например, един гений завежда земеделието и плодородието, друг – химията, медицината, физиката и т.н. Всеки гений има точно определени време на действие на силата и влияние. Споменатият гений на земеделието (чието име е Хабю Иах), например, има сила само на 17 август от 10 часа и 21 минути до 10 часа и 40 минути сутринта на същия ден, тоест в течение на само 19 минути. Ако този кратък срок се пропусне, то вече никакви резултати няма да се получат. Заедно с това, освен добрите 72 гения има 72 съответстващи им зли гении, които изпращат противоположното на това, което дават добрите гении, като например безплодие

вместо плодородие и болест вместо здраве. Трябва добре да се знае как те действат, за да не се натъкнем вместо на добър гений на зъл и да не получим вместо търсеното благо противоположното му зло.

В цялото това построение ясно се чувства влиянието на парсизма, заедно с още по-древните концепции на Шумер и Акад. И точно така, както в древното акадско магьосничество, чернокнижникът, ако е нужно някому да се нанесе вреда, се обръща не към добрия гений, а към злия.

Както е известно, магията се дели на бяла, която носела добро, и черна, носеща зло. Но да се изучи както едната, така и другата е необходимо много дълго време, за да се премине при това и известна лична „тренировка“ чрез известна дисциплина, която да развие у посвещавания в тайните знания известни способности за викане на духове и обръщане към тях.

Много древен (относително) образец на такава лична подготовка привежда Карп, говорейки за тъй наречената Иеридат Хамер-каба (*в руския оригинал: Иеридат Гамер-каба – бел. прев.*), тоест за потъването в дълбочината на „меркаба“ (*merkabah, מרכבה*) – известна форма на „съзерцание“. Там съществува цял кодекс предписания, които приготвят човека за способността да навлезе в тайнствения свят. Тези предписания са твърде обичайни за „съзерцание“. Човекът, който се приготвя за това, трябва дълго да пости и да стои в неподвижно положение отпуснал главата си между коленете с лице обрнато към земята, и да произнася с монотонен глас кратки молитви. Постепенно практикувайки това той достига отначало до низшите съзерцания, а след това – до висшите, преминавайки десет степени на подготовка и издигане. Когато „небето се открие“ пред съзерцателя, това, според обясненията на учителя, не означава, че той се качва на небето, „но в сърцето възниква нещо, което въвежда неговото съзнание в съзерцание на божествените неща“ (Карп. Указ. соч. с. 87-89).

Трябва при това да отбележим, че не едната подготовка, но и природните способности дават на човек възможността да потъне в други светове. Затова учителите отрано наблюдават лицето и ръцете на търсещите посвещение, и ако по тях няма изискваните „знаци“, то е безполезно да опитват да развиват несъществуващите сили.

Често казват, че тайната, в която се държат кабалистките методи на гадаене и действие, а също толкова и продължителната работа на търсещите посвещение в тайните, имат за цел да предпазят света от това зло, което може да произведе посветеният, ако той е зъл човек. Някои кабалисти може би имат такива съображения, но, първо, сред тайнствените действия има и такива, които имат за пряка цел да се причини именно зло. Второ, въобще не трябва да се съмняваме, че не качества на **добродетел** се изискват преди всичко от този, който се посвещава, а **окултни** способности. В това отношение е любопитен разказът за обръщането в Каббала на знаменития Нахманид. Той, казват, отначало безусловно отхвърлял Каббала, без да се съобразява с убежденията на свой познат кабалист. Накрая се случило така, че този кабалист извършил тежко престъпление, за което бил осъден на смърт. Той се възползвал от този случай, за да убеди Нахманид в истината на Каббала и едва ли не в навечерието на екзекуцията заявил, че ще дойде при него в приближавания празник събота. Така и станало. Кабалистът със силата на чародейството придал своя външен вид на едно магаре, което и било екзекутирано вместо него, а самият той останал здрав и невредим и в уговореното време дошъл на съботното пиршество. Това чудо произвело такова впечатление на Нахманид, че той сам станал кабалист (S. Карп, Указ. соч.). Тук работата не е в това, дали се е случило наистина такова произшествие, а в това, че съставителите на легендата очевидно не придават никакво значение на етичния елемент. Било достатъчно за Нахманид, според легендата, да разбере, че Каббала действително дава методи за извършване на чудеса, и макар че кабалистът се оказал

престъпник, заслужаващ смъртна присъда, той не престанал да бъде служител на каббалистичната истина, неговите молитви не преставали да влияят на божествените светове и сили. Понятията за добро и зло тук очевидно се намират на заден план, а на преден пък са тайните знания и тайните способности.

Точно така трябва да се мисли и по отношение на това, което каббалистите наричат „вяра”. Молитвите, за които те говорят, трябва да се произнасят непременно с „вяра”, а иначе те няма да окажат никакво въздействие на висшите светове. Но това не е вяра в Бога, а изработка чрез напрегната енергия на увереност в своите способности да се произведе дадено влияние. Що се касае до нравствеността на каббалистите, то тя никога не е била ценена високо в еврейството, и по-скоро се е оценявала даже доста ниско. Така равинистите обвинявали в тайна разпуснатост самия Сабатай Цеви, лъжемесията, който учел на основите на Каббала. Дори това да е само преувеличение породено от партийна ненавист, то все пак „Катехизиса саба-тиан”, който се е съхранил до наше време в Солун, далеч не блести с висока етика (Проф. Грец. Остатки сабатианской секты в Салониках. "Восход." 1884. № 6). В него се твърди, че „светът съществува само за вярващите” (тоест за тях самите) и че „не представлява престъпление в очите на Бога да се убие вярващия, ако той е разобличил тайните на своето учение”. Измамата на околните също се извежда при тях като задължение. Ако всичко това се случва просто като борба за съществуване, то все едно не блести с етика (Хасидизмът е учение в основата си напълно каббалистично, макар в развитието си да е приел различни форми. Каббала отдавна е проникнала в Полша. Сабатянството също е проникнало тук, макар и да е живяло скрито. Основателят на хасидизма Израил Бешт, човек с лично много добра репутация, е чел „Зо-хар”, по който и гадаел. Неговото учение е обикновено каббалистично, от което бързо се е изработил института на „цадиците”, праведниците, служещи за посредници между света и Бога, умеещи да влияят на висшите сфери и затова придобиващи абсолютен авторитет в своето паство (С. Дубнов. Возникновение хасидизма „Возход” 1888)).

Доста отрицателно се изказвали евреите за сабатианците, които проникнали в Полша. „Те, - казва техният изобличител Яков Емден, - си разрешили прелюбодеянието, кражбата, клетвопрестъплението и правели това с намерение да наситят нечистата сила и с това да ускорят пришествието на Месията” (С. Дубнов. Введение в историю хасидизма. "Восход." 1888, март) (Дубнов Семен Маркович (1860-1941) - еврейски историк. Главен труд - "Всемирная история еврейского народа от древних времен до настоящего времени." В 10т, Берлин, 1924). Когато в Полша се появили хасиди, тях навсякъде ги обвинявали в безнравственост. „За Минския кръжок разказвали ужасни неща, казваха, че освен отстъпление от обрядите, членовете на кръжока си позволявали най-срамни пороци, разврат и разпуснатост, което впоследствие се потвърдило при разпита” (С. Дубнов. История хасидского раскола. "Восход." 1890, март). В окръжното послание на Гао-на Иля, освен тези обвинения, четем, че „между хасидите има хора, които са се опетнили с кръвта на невинни бедняци” (Пак там. 1891, ноември). Господин Дубнов не обяснява точно смисъла на това обвинение, но очевидно то подразбира нещо престъпно. В междуособната война на различните направления разбира се възникват лъжливи подозрения и обвинения. Но в цадикизма каббалистичният мистицизъм подвежда несъмнено към опасния праг на безнравствеността. Тъй според учението на знаменития цадик Елимелех от Лезайск, „цадикът може да греши нарочно, за да свърже своята душа с душата на човека, извършил този грях, и за да очисти със своето последващо покаяние от злото на греха душата, заедно със своята и тази на грешника, и да го вдигне заедно със себе си.” Врагът на хасидите Израил Лейбел обвинявал Елимелех в това, че според неговото учение цадикът може да опрости на човека даже бъдещите грехове, само като се задължи сам да ги повтори (Пак там. 1890. октомври).

Тук етичното начало се заменя от някакво чародейно материално, където този, който спасява душата на грешника, я изнася на плещите си, като плувец – давящият се от водата, без да има значение дали човекът, който се дави е добър или лош.

Историята на хасидизма и цакидизма е пълна с разкази за разни чудеса, но от тях ние няма да узнаем почти нищо за тази страна на магическите влияния, които се извършват с материални средства и с жертва. Независимо от своето хилядолетно съществуване Каббала остава тайнствена от страна на практиката. А тя между другото не е отживяло движение. В течение на цялата история тя показва себе си жива и развиваща се. От 16 век каббалистичния мистичен обряд е получил развитието си при Исаак Лурие.

Исаак Лурие е възторжена и увличаща се личност. Живял от 1534 до 1572 г. в Палестина, където основал влиятелно каббалистично общество, занимаващо се с викане на духове, при което тайнодействащите се обличали в някакви особени ритуални одеяния. Той умрял рано в Иерусалим от чума, но делото му продължил неговият ученик Хаим Витали (Исаак Лурие Леви живял в Палестина от 1534 до 1572 г. Хаим Витали умрял в 1620 г. Основателят на саббатианството Саббатай Леви, представял се за месия, живял от 1622 до 1676 г. Негов косвен продължител бил така нареченият Яков Франк, чието истинско име е Янкел Лейбович. Родил се в Полша, той приел каббализма в Турция и след това основал в родината си секта на франкистите, впоследствие частично преминал към римо-католицизма. Живял от 1720 до 1791 г. Хасидизмът се е появил след франкизма. Неговият основател е Израил Бешт (1698-1760). Преминавайки през различни степени на еволюция хасидизмът съществува в Русия и Австрия и до днес (бел. авт.)).

Този Витали бил подложен на жестоко нападение от страна на известния ксендз магистъра Пранайтис, бивш експерт на съда по делото за убийството на Ющинский. Пранайтис доказва, че еврейският мистицизъм е създал особено учение, според което при сътворението на света Иехова е вложил в живите същества „искри“ на Своята божествена святост и че от тези искри 288 били завладяни от „злата“ страна на света, „клипот“. Освобождението на тези искри е необходимо за пришествието на Месия. Учението на Витали, ако Пранайтис го предава правилно, е много любопитно, тъй като възпроизвежда манихейската тема, която се е проявила и в християнските ереси. Това показва, колко са разнообразни страничните влияния действащи върху Каббала. В това учение на Хаим Витали Пранайтис показва също и обосноваването на ритуалните убийства.

Той цитира едно съчитание на Витали, където е казано: „Тайната на означеното (обозначеното) дело е в това, че с цел на съчетанието на Малкия лик и неговата Съпруга (става дума очевидно за сефирот, Краля и Кралицата) ние принасяме женските води по два начина: първо, чрез молитва, падайки с лице към земята, защото чрез нея (молитвата) молещите се възнасят нагоре свещените искри, намиращи се в скролупите (клипот) навсякъде, второ – убивайки скролупите (клипот) и отдалечавайки ги от този свят, защото тогава те (клипот) сами възнасят намиращите се в тях искри, тайната на женските води, нагоре към Съпругата на Малкия лик, а чрез това се съчетава Малкият лик със своята Съпруга и искрите се привеждат в ред.“ Какъв е точният смисъл на тези думи не е лесно да се разбере. Сам Пранайтис прави заключение свързвайки този с други цитати, че „убийството на неевреин, а следователно на християнин, придава значение на жертвения акт“ („Заключение за тайната кръв у евреите, дадено от бившият професор от Римо-католическата духовна академия в Санкт-Петербург, куратор на Туркестанския край, магистъра по богословие И.И. Пранайтис, 15-23 ноември 1912 г., точки 15, 16).

Струва си да съжаляваме, че Пранайтис засяга цитираните от него места само с чисто „боева“ цел – да докаже съществуването на „ритуални убийства“. Би било много по-

важно по чисто научен път да се разработи значението на „жертвата“ в учението на Каббала, не непременно „човешката“, а въобще жертвата. Работата е в това, че при несъмнено изобилие на езически източници за Каббала „жертвата“ трябва да има голямо значение. Обрисувайки Каббала Грец това и казва: че от гледна точка на каббалистите „Храмът (в Иерусалим) и култовете на жертвоприношение са имали необикновено важно значение, което се състои в поддържане на връзката между висшия и нисшия свят.” Но това е твърде кратко и неопределено. Ако си спомним учението за жертвата в езическия свят, ще видим, че тя въобще е била средство да се укрепят по някакъв начин силите на висшите сфери. Нашите учени, изразявайки се нагледно и грубо, казват, че жертвата на езичниците се е състояла в „хранене на боговете”. Това отчасти е вярно, но е много неточен израз. Според Бхагавад-Гита самото сътворение на света е станало не по друг начин, а с помощта на някакво жертвоприношение, което очевидно не е имало значение на „хранене” (защото тогава още не е имало кой да се храни), а се е състояло в пренасяне на творящата, влияеща сила там, където е било нужно нейното приложение за извършването на известното действие (сътворяването на света). Във всички учения, в които се изисква или допуска влиянието на човешка сила върху свръхчовешки сфери, „жертвата” има в основата си именно такова значение, и задължителността на жертвата може да се предположи също и в практическата Каббала. Ясно изследване на този въпрос обаче липсва.

След разрушението на храма жертвата за еврейството е премахната, а ако се е съхранила, то това е в най-малки проявления във фолклора. А именно: в деня на очистването (Иом Кипур) в еврейските семейства мъжете и жените принасят в жертва бял петел или кокошка. Изпълнявайки това равинът върти птицата над главата си четейки молитва, а след това удря три пъти жертвата казвайки: „Този петел (или кокошка) да бъде замяна за мене, да бъде очищение вместо мене. Той да завърши със смърт, а за мен и за целия Израил да бъде щастлив живот.” Очистителната жертва в края на краищата отива за празничното угощение (А. А. Алексеев. Очерки домашней и общественной жизни евреев, их верования, богослужения, праздники, обряды, Талмуд и кагал. СПб., 1896. Изд. 3-е. с. 139. Този обряд по-подробно се описва също у Брафман. Алексеев Александр, Вульф Шахнович, 1820-1895 - православен мисионер-евреин, публицист. Брафман Яков Александрович, 1825-1879, - евреин-християнин, писател. Автор на две нашумели книги; "Еврейские братства местные и всемирные," Вильна, 1868, и "Книга Кагала. Материалы для изучения еврейского быта," Вильна, 1870). Народът, разбира се, не се замисля дълбоко над смисъла на извършващия се обряд, който е станал за него просто религиозно-битов символ, подобен на паленето на свещ пред иконите за християнина.

Ако направим равносметка, трябва да кажем, че практическата Каббала ни е известна само в най-общ смисъл, тоест в смисъл на разнообразно влияние на човека върху всички сфери в света, от низшите до висшите. Що се касае до самите методи за действие, те са известни или повърхностно, или са съвсем неизвестни, служейки за предмет само на догадки.

Известно е, че съществуват две Каббали. Една европейска, родила се от еврейската, но преработена главно от европейски умове; тя изпълва нашият (*европейски – бел. прев.*) окултизъм и затова дори в смисъл на (*методология*) за въздействие върху различните планове на битието е известна относително по-добре. Другата Каббала, еврейската, е известна само на тесни кръгове от посветени. Между евреите-талмудисти има немалко лица, които се интересуват от Каббала като философско учение.

Но практическата Каббала си остава тайна. Образованите евреи дори се отнасят към нея пренебрежително. „Съвременните евреи, - казва г. Переферкович, - се запознават с Каббала, с малки изключения, не от древните еврейски източници, а от съчинения

написани на европейските езици. Някъде в глухите селца на Полша и Галиция, далеч от центровете на цивилизацията се намират все още сред старците любители на Каббала, но тяхната Каббала не е тази умозрителна философска Каббала, която е способна да заинтересува мислещия човек, а (*представлява*) нестроен ред от мистични и суеверни представи и аскетически обряди, които не дават никаква храна на просветения ум. На тях нашата книга, както и никоя книга не е нужна, от тях и ние няма какво да научим” (Н. Переферкович. Предисловие к Каббале Папюса в русском переводе).

ОБЩОТО ЗНАЧЕНИЕ НА КАББАЛА

Религиозно-философската работа на еврейския ум се е изразила в три велики „категории на литературата”: в книгите на Свещеното Писание, Талмуда и Каббала. От тях: Талмудът е получил почти изключително национално-еврейско значение, Свещеното Писание, влизайки в основите на християнството, е придобило всемирно влияние, универсално, преминаващо всички граници на какъвто и да било национален характер, Каббала пък заема по своето влияние някакво средно място. Тя не е останала затворена в изключително еврейска среда, макар и да не е получила цялата широта на световното влияние на Свещеното Писание.

Каббалистичните възгледи са въздействали на християнския свят без съмнение от самото начало на своето възникване, редом с гностическите влияния. Точно така са започнали те да въздействат и на мохамеданския свят, редом с гностическите и новоплатоническите влияния. Но в древните времена, вследствие на тайните, които обкръжавали Каббала, е трудно да се отдели нейното влияние от влиянието на гностицизма. От времената, когато Каббала се е появила открито, тя се е оказала могъща сила въздействаща върху умовете на християнския свят. Първият европейски каббалист бил Пико де Мирандола (1463-1494), който изучил Каббала при евреи и разпространил нейните знания сред народите на Европа. От тогава редица светили на европейската наука и крупни обществени деятели се оказват свързани с Каббала, като например, Райхлин (1455-1522), Парацелс (1493-1541) и други. Изработила се е постепенно тъй наречената „европейска” Каббала, която в различни тънкости се е различавала от „еврейската”. От средните векове до днес (*началото на 20 век – бел. прев.*) се простира веригата на каббалистичните мислители, свързани с умствените и обществените движения на Европа. Такива са Корнелий Агрипа, Постел, Роберт Флуд, известният деятел на франк-масонството, и множество други до днешно време. Съвсем неотдавна умря един от най-крупните кабалисти Сент Ив д’Алвайрд, жив е Папюс (Жерар Енкос). Всички окултисти са повече или по-малко кабалисти, точно така, както и тези от франк-масоните, които се интересуват от религиозно-философската страна на учението на своя Орден.

От друга страна Каббала дълбоко е въздействала на еврейския свят. Какво по същество е нейното влияние?

То е аналогично на влияние от гностически и мистичен характер. Както и всеки пантеизъм Каббала е способна в отделни случаи да преминава в рационализъм (при Кордуеро, например) (*Мойсей Кордуеро, 1522 – 1570 – бел. прев.*), но това е изключение. По същество тя твърдо се държи на мистична почва, и след Кордуеро се появява усиленият мистицизъм на Исаак Лория и Хаим Витали, Сабатай Цеви и хасидите. Каббала остава и неразривно свързана и с различните видове магия. Но това е този мистицизъм, който е основан върху идеята за самобитността на природата, в противоположност на идеята за Бога като Създател, Бога като Личност, съществува на

Който се намира въвн от създадената от Него природа. Затова каббализмът подкопава както Мойсеевата вяра, така и християнската. В обществените отношения той подкопава и този строй, който се поддържа от закона, даден от Бога, защото правил **човека** самостоятелен строител на своите обществени отношения. Тази страна на Каббала е възбуждала тревога и в еврейското общество, подбуждайки го понякога да възстава против каббализма. И действително, в своето, например, най-ново проявление – в хасидизма, каббалистичната идея подкопава авторитета както на равините, така и на самото еврейско общество и им противопоставя „цадиците” – власт, която е, така да се каже, самостоятелна в силата на предполагаемата тяхна мистична връзка с божественото начало. Затова евреите намират в каббализма родство с християнството, където, както те предполагат, „Христос Сам Себе Си е направил Бог”. Точно така и в триадите сефирот те разглеждали сходството с християнската идея за Единосъщата Троица. Но ако каббализмът е възбуждал тревога в еврейския свят, с това все пак там са се справяли, тъй като каббалистите като цяло също са проникнати от еврейски национален патриотизъм и по всяка вероятност именно каббалистичните влияния са послужили за основа за толкова своеобразна форма на месианството, която вижда в Месията не особен Божий пратеник, а самият еврейски народ и бъдещото царство на Месията разбира като всемирно царство на Израилския народ.

На християнското общество Каббала се е отразила по-разрушително. В християнския свят също са предполагали, че каббализмът е близък до християнството, повече отколкото талмудизмът, тъй че каббалистите понякога са били покровителствувани дори от римските папи. Но ако е имало случаи на обръщане на каббалисти в християнство, то въобще каббализмът има към християнството такова отношение, както гностицизма, тоест може да поражда само еретически учения. Така той е и действал в историята, влизайки със съюзена сила във всички направления подкопаващи християнските понятия за Бога, за Христа, за Църквата и накрая – за целия строй на християнското общество. Отживелиците на гностицизма и ересите са вървели ръка за ръка с каббализма от началото на средните векове. Той е вредил с това, че и те и най-вече – Църквата, са пораждали в обществото едни и същи идеали.

Това не значи, че каббализмът, когато и да е, е издигал някакви политически или обществени програми. Нищо подобно не е имало в него, както не го е имало и в окултизма. Както окултизма, Каббала винаги е била само известен **религиозно-философски** светоглед. Ако тя се е отразявала в обществено-политическите сфери, то е било само с това, че е подкопавала християнско-църковното миросъзерцание, а по този начин и строя основан на него, както и тези форми на дисциплина, на които то се е държало.

Това умствено-обществено движение, съставна част на което в религиозно-философско отношение е била Каббала, подкопавайки заедно с гностицизма основите на християнския строй, утвърдило се в средните векове, се е явявало фактически революционно, тъй като е противопоставяло на обществената дисциплина на старата Европа демократическата идея. Идеята за демокрацията сама по себе си с вътрешната си логика се е изправяла срещу идеята за иерархията, и идеята за подчинение на Божията воля се е заменяла с идеята за човешката автономност. Затова тайните общества и направления, в миросъзерцанието на които е намирала място Каббала, заедно с гностицизма и окултизма са играли реформаторска и революционна роля. Такава е била ролята на франк-масонството.

Но от това не трябва да се заключава, че каббалистичната идея е била по същество „освободителна”, демократична. Съвършено обратно. Ако каббализмът, както и окултизмът, някога започне да внася в устройството на обществото свои собствени идеи, то те ще се излеят в обществото в своеобразна аристократична и много

деспотична структура. Ние отчасти виждаме това в общественото устройство на каббалистичния хасидизъм, в който цадиците са безапелационни владетели, на които безпрекословно се подчинява цялата тяхна община. И това е понятно.

Според идеите на Каббала хората съвсем не са равноправни, не са еднакви. Над човечеството **въобще** няма власт по-висока от човешката, а човешката власт се въздига даже чак до небесата. Но не всички хора са равни, не на всички принадлежи властта, защото те не са еднакво силни. Едни хора са богати на окултни способности, силата на които може да бъде развита с упражнения до безкрай. Други хора пък в това отношение са слаби или даже нищожни. И тези слаби люде, естествено трябва да бъдат в ръцете на силните, да получават от тях ръководство, да се намират под тяхно управление. Тази власт на мистичната аристокрация обладава непобедима **лична сила**. Тя обладава способност да властва над цялата природа, над ангелските сили, над душите на хората, не затова, че такова властване и е било дадено от някакъв човешки закон, от „конституция”, а защото това са висши хора, без сравнение по-силни от другите, и слабите не могат да им се противят. Да се съпротивляват няма и потребност, защото висшата натура ще съумее да устрои живота на по-слабите много повече, отколкото те биха могли да го направят.

На тази почва се появява и наследственост. У цадиците хасиди много скоро са се появили „династии”, в които властта се предава по наследство.

И тъй, сама по себе си кабалистичната идея съвсем не води към демократизъм. Както е известно и във франк-масонството, при външната демократичност и изборност на учрежденията, в действителност тайната власт, властта на „висшите степени” е извънредно силна. Забележително е, че човек от „висша степен” смесен в среда на низши, не получава никаква външна власт. Той на вид е равен на всички съчленове, но е задължен да ги направлява натам, накъдето му е указано свише. Това той е длъжен да направи чрез своето влияние. Що за влияние е това? По всяка вероятност, както казват, той е длъжен да обладава способности на хипнотизатор и магнетик. Предполага се, че и приемът във висшите степени на масонството се прави на основание на това, доколко у човека са открити и доказани тези „окултни” способности.

Относно каббализма трябва още да отбележим, възможността за неговата **национална роля**. В еврейството отдавна съществува убеждението за това, че „богоизбраността” на Израила се определя от особени „пророчески способности” на потомството Авраамово. Можем да си представим, що за особени способности необходими на каббалиста са свойствени във висша степен само на евреите. При такова предположение става понятно, защо „еврейската Каббала” стои отделена от „европейската”, и ако когато и да било е настъпило времето за влияние на каббалистите, вероятно то би съвпаднало със световното влияние на еврейството. Възможно е също така да си представим, че с това е свързано преобладаването на еврейството във висшия център на франк-масонството, за което говорят изследователите на последното. Но както за каббалистическите организации, така и за висшите организации на франк-масонството е известно толкова малко и всички тълкувания по този въпрос дотолкова не са обосновани с факти, че на хипотезите от този род не трябва да се придава никакво сериозно значение.

БЕЛЕЖКИ

Плотин (204-270) – гръцки философ, основател на неоплатонизма. Неговата философия още повече е усилила дуализма на Платон между света на идеите и действителния свят.

Керинт – египетски еврейин, основател в I в. след Р.Х. керинтската секта в Мала Азия. Учел, че Бог на Ветхия Завет и Бог на Новия Звет не е един и същ и че Иисус Христос е обикновен човек.

Сатурнил (ум. В 125) – гностик.

Симон Влъхва – гностик в I в. след Р. Х.

Менандър – гностик в I в. след Р.Х.

Кердон – гностик от II в. след Р. Х., родом от Сирия. В Рим е проповядвал, че Бог на Ветхия Завет и Бог на Новия Завет са различни по естество, смятайки ги за два различни Бога. Господа Иисуса Христа смятал за обикновен човек.

Маркион – гностик развил учението на Кордон.

Карпократ – гностик от Александрия, живял в първата половина на II в. В основата на неговото учение бил платонизмът.

Св. Епифаний (ум. 12 май 403 г.) – архиепископ Кипърски. Борил се с арианите, разпространявал вярата сред огнепоклонниците. Участвал в съборите.

Блаженни Теодорит (386 или 395-457) – епископ кирски, родом от Антиохия. Обръщал еретиците в Сирия. Крупен писател. Главно съчинение – „Еранист”.

Тертулиан Квинт Септимий Флоренс (ок. 160 – след 220) – знаменит богослов-апологетик. Бил презвитер, в 202 г. преминал към монтанизма, в края на живота си излязъл от него и основал отделно общество на тертулианистите.

Амоний Сакас Александрийски – основател на александрийска философска школа във II в. Негов ученик бил знаменитият Плотин.

Манетон от Себенита (Египет, първата половина на III в. преди Р.Х.) – египетски жрец и историк. Най-значителен труд – „История на Египет”.

Ямвлих от Халкида (Сирия) (ок. 280 – ок. 330) – гръцки философ. Основал сирийската школа на неоплатонизма, съединявайки това учение с източните представи за боговете и опитвайки се да създаде в противовес на християнството цялостна религиозно-философска система.

Лактанций (ум. След 317) – християнски богослов. Основни съчинения: „божествени установления” и „За смъртта на гонителите”.

Порфирий (ок. 233 в Тир – ок. 300 в Рим) – гръцки философ, ученик и биограф на Плотин. Неговите съчинения, сред тях 15 книги против християните, в по-голямата си част са загубени.

Талмудисти и кабалисти (таблица на Л. Тихомиров от ГА РФ, ф. 634, оп. I, д. 73, л. 7);

Танаими – края на III в. преди Р.Х.

Хилел I в. пре. Р.Х.

Гамалиил, съвременник на Спасителя.

Иосиф бен Акиба, известен на кабалистите като „Алфивит”, познавал Меркаба в I в. след Р.Х. ум. 122 г.

Иуда Наси (Палестина) 11-111 вв сл. Р.Х.

Иоханан (познавал Каббала, Палестина) – 199-279 сл. Р.Х.

Симон бен Иоахай (автор на Зогаара) II в. сл. Р.Х.

Аши (Вавилон) умрял в 427 г. сл. Р.Х

Авина (Вавилон) 488-599 гг сл. Р.Х.

Саадия 899-942 гг сл. Р.Х.

Раши Саломон Исхаки (Труа) род. 1040 сл. Р.Х.

Маймонид (*Мойсей Маймонидес, Моше бен Маймон*), познавал Каббала, но не познавал Зогаара XII в.

Нахманид XII в.

Исаак Слепия XI-XII вв.

Иаков бен Ашера 1283-1340 гг.

Мойсей да Леон (публикувал Зогиара) 1300 г.
Пико де Мирандола XV в.
Рейхлин (Европейски) 1455-1530 (?).
Агрипа 1486-1556 гг.
Мойсей Кордовски XVI в.
Исаак Лория XVI в.
Липман Хелер (Краков-Прага) 1579-1654 гг.
Кунрат XVI-XVII вв.
Фан Гелмон 1578-1644 гг.
Кирхер 1602-1680 гг.
Хенри Мор 1614-1687 гг.
Сен Мартен 1743-1803 гг.
Фабр д'Оливье 1768-1825 гг.
Вронский Хайне 1778-1853 гг.
а) **Гиьом Потсел** (XVI
б) **Станислав де Гуайта**
в) **Сент Ивад'Алвайрд**
г) **Епифас Леви**
д) **Ленен** (1823)
Фишер Карл (1755-1844) – християнин. Цензор на еврейските книги в Прага.
Папюс (истинско име Жерар Енкос) – лекар, писал съчинения по физиология, „Велик майстор на кабалистичния орден на Кръста и Розата“.
Дубнов Семьон Маркович (1860-1941) – ЕВРЕЙСКИ ИСТОРИК. Глевин труд – „Световна история на еврейския народ от древни времена до днешно време.“ В 10 т. Берлин, 1924 г.
Алексеев Александър (Вулф Шахнович, 1820-1895) – православен мисионер, евреин, публицист.
Брафхман Яков АОлександрович (1825-1879) – евреин-християнин, писател. Автор на две нашумели книги: „Еврейските братства местни и световни“ (Вильна 1868) и „Книгата Кагала. Материали за изучаване на еврейския бит“ (Вильня 1870).

Мисионерский Листок # 89d
Издательство храма Покрова Пресвятой Богородицы
Copyright (c) 2000 and Published by
Holy Protection Russian Orthodox Church
2049 Argyle Av, Los Angeles, California, 90068, USA
Редактор: Епископ Александр (Милеант)